

ATT FÄRDAS FRAMÅT TILLSAMMANS!?

Utvärdering av samordningsförbundet i strömsund

*Marianne Westring Nordh
Ingela Bergström
Jonna Nordh Börresson*

2008:3

ATT FÄRDAS FRAMÅT TILLSAMMANS!?

UTVÄRDERING AV SAMORDNINGSFÖRBUNDET I STRÖMSUND

MARIANNE WESTRING NORDH

INGELA BERGSTRÖM

JONNA NORDH BÖRRESSON

UTVÄRDERINGSRAPPORT FRÅN FOU JÄMT

Rapport nr 2008:3 i FoU Jämts rapportserie

Att färdas framåt tillsammans!? - utvärdering av samordningsförbundet i strömsund

Marianne Westring Nordh, Ingela Bergström och Jonna Nordh Börresson
© Författarna och samordningsförbundet Strömsund

ISSN 1651-7253

SAMMANFATTNING

Den 1 januari 2004 trädde lagstiftningen om Finansiell samordning i kraft (SFS 2003:1210). Lagstiftningen innebar en möjlighet till frivillig permanent samverkan mellan försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommuner och landsting för att finna nya vägar för samverkan och samarbete över de ordinarie huvudmännens gränser. Syftet är att hjälpa individer som behöver samlade rehabiliteringsinsatser för att förkorta deras sjukskrivning och/eller annan frånvaro från arbetsmarknaden. Målsättningen är att individens behov av offentlig försörjning ska minska genom en tidig och gemensam planering mellan berörda aktörer och samordningen förväntas leda till mindre kostnader för berörda myndigheter/organisationer och samhället.

I Strömsunds Samordningsförbund påvisar styrelsen problemet med att ”sitta på dubbla stolar”. Samtidigt som de i denna styrelse skall se till Samordningsförbundets insatser blir det problematiskt när beslut skall tas som de vet kommer att bli extra arbetsuppgifter för personal i deras ”hemmaorganisation”.

Det kan också konstateras att samordnarna har en väldigt ensam roll i sina respektive förbund och har inga egentliga direktiv eller kontinuerlig dialog med styrelsen. Deras roll som koordinator och därmed den person som har en överblick på Samordningsförbundets olika funktioner tas inte till nytta i utvecklandet av Samordningsförbundet på det sätt som det skulle kunna.

Deltagarna i projektet KomVidare har bemötts som *aktiva deltagare* istället för som i många andra fall som *passiva mottagare*. Detta har inneburit att deras egna kunskaper och erfarenheter har vävts in under de teman som projektet byggt på och som projektledarna ansvarat för. En variation av metoder har använts och därmed bidragit till att behovet av olika inlärningsstilar tillgodosetts. Sammantaget har detta medverkat till att de effektmål som sattes för deltagarna har uppnåtts och överträffats.

En uppenbar brist i Samordningsförbundets verksamhet är den obefintliga återkopplingen till ordinarie verksamheter. Här borde styrelsen tillsammans med samordnare och tjänstemannagrupp omgående sätta sig ner och föra en dialog kring Samordningsförbundets framtida funktion och hur implementering av såväl möjliggörande som hindrande faktorer som påvisas i genomförda projekt skall genomföras.

Detta kan då bli ett första steg till att bryta upp de ”stuprör” som nu råder och även här anträda resan och färdas tillsammans framåt.

INNEHÅLL

Bakgrund	9
Utvärderingsuppdraget	10
Metod och datainsamling	11
Samordningsförbundet Strömsunds start och utveckling	13
Grund för insatser	14
Utvald målgrupp.....	14
<i>Att möta målgruppen där de är – Vill du verkligen veta?</i>	15
<i>Kom Vidare</i>	17
Att färdas framåt tillsammans.....	18
För första gången är JAG viktigare än jobbet	22
<i>Samordningsförbundets vara eller inte vara det är frågan</i>	26
Ökad förståelse - men till vad?.....	27
<i>Samordna och koordinera</i>	30
<i>Det är svårt att arbeta för något som ingen egentligen vill ha</i>	31
Avslutande diskussion	35
Referenser	38

BAKGRUND

Från 1990 talet och framåt har behovet av och därav kravet på politisk och finansiell samordning varit i fokus. Olika former av försöksverksamheter för att finna andra former av samordning har prövats i till exempel *Frivillig samverkan* (FRISAM) och *Finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård samt socialtjänst* SOCSAM. Dessa samverkansformer likväl som andra, oftast i projektform, har visat på en ökad möjlighet att samordna verksamheter och bättre nyttja de personella resurser man haft. Däremot har idéer som växt fram ur dessa samverkansformer ofta strandat på att det inte har funnits någon klar eller jämlik finansiering för verksamheterna (Fridolf 2004 s.33-43).

Den 1 januari 2004 trädde lagstiftningen om Finansiell samordning i kraft (SFS 2003:1210). Lagstiftningen innebar en möjlighet till frivillig permanent samverkan mellan försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommuner och landsting. Den finansiella fördelningen mellan parterna var beslutad och fastlagd i Lag (2004:793), att fördelades med hälften av medlen från försäkringskassan (innefattar även arbetsförmedlingens del) och 25 % vardera från medverkande landsting och kommun/er. Omfattningen på försäkringskassans del, som av regeringen var satt till 5 % av medel avsedda för att täcka kostnader för sjukpenning, blir på detta sätt styrande för de övriga parterna. Samordningsförbundet utgör en organisation och är en egen juridisk person som skall upprätta årsredovisning enligt lagen om kommunal redovisning, 1997:614, i tillämpliga delar. Årsredovisningen ska överlämnas till förbundets medlemmar och granskas av revisorer som är utsedda av respektive huvudmän.

Syftet med den nu lagstadgade finansiella samordningen är att underlätta processen att öka eller återställa enskilda individers funktions- och arbetsförmåga. Målsättningen är att individens behov av offentlig försörjning ska minska. En tidig och gemensam planering mellan berörda aktörer förväntas leda till mindre kostnader för berörda myndigheter/organisationer och samhället (Sveriges kommuner och landsting 2007).

Målgruppen för finansiell samordning blir därmed personer i förvärvsaktiv ålder, som har behov av offentligt stöd som enskilda myndigheter har svårt att tillgodose var för sig. Målgruppen har ofta en kombination av medicinska, psykiska, sociala och/eller arbetsmarknadsrelaterade problem. Individer med behov av samordning skall på detta sätt få tillgång till samlade rehabiliteringsinsatser, i så tidigt skede som möjligt, för att förkorta deras sjukskrivning och/eller annan frånvaro från arbetslivet.

UTVÄRDERINGSUPPDRAGET

Vid en läns gemensam konferens i maj månad 2006 framkom det önskemål om en mer processinriktad utvärdering av de respektive samordningsförbunden och de projekt som de är med och initierar. Detta uppdrag gick till FoU Jämt och i den fortsatta dialog som FoU Jämt hade med representanter från länets olika Samordningsförbund enades deltagarna i att utvärderingens utgångspunkter skulle omfatta dels Samordningsförbundets egen organisering och process samt brukarnas perspektiv på de insatser som de involverats i.

När det gäller Samordningsförbundets egen organisering har fokus i utvärderingen legat på att beskriva de organisatoriska strukturerna och framarbetandet av samverkansformer mellan parterna. Utvärderingen kommer att fokusera på huruvida dessa arbetssätt/styrformer har varit möjliggörande eller hindrande i uppbyggandet av Samordningsförbundet i Strömsund och dess gemensamt finansierade insatser.

Den andra delen i utvärderingen belyser de projekt som finansierats av Samordningsförbundet i Strömsund och då framför allt utifrån målgruppernas synpunkter och erfarenheter. Utvärderingen beskriver även huruvida individerna positionsmässigt har förflyttats närmare arbetsmarknaden.

Återrapportering av iakttagelser och fokusgruppsmaterial kring dessa båda punkter har skett vid styrelsemöten samt med aktuella målgrupper. En mer generell och övergripande återrapportering skedde i samband med en läns gemensam utbildningskonferens i september månad 2007.

METOD OCH DATAINSAMLING

Denna utvärdering utgår från ett interaktivt förhållningssätt som i sig innebär en kontinuerlig återkoppling och dialog kring de studerade fenomenen. Den interaktiva ansatsen vill på detta sätt bidra till att teori och praktik möts och i detta möte bidra till utvecklingen av varandras områden via den gemensamma dialogen (Aagard Nielsen & Svensson 2006).

För att få en bild av hur Samordningsförbundet Strömsund organiserat sig har förbundets producerade dokument som förbundsordning, verksamhetsplan och verksamhetsberättelse med ekonomisk rapport studerats. Revisorernas årliga berättelser med eventuella anmärkningar har granskats. *Deltagande observationer* vid Samordningsförbundet Strömsunds styrelsemöten, fokusanalys med styrelse, samt individuell intervju med ordföranden, som inte kunde delta vid fokusanalysen, har genomförts. Med samordnaren har kontinuerlig dialog förts vid enskilda träffar, nätverksträffar och individuell intervju. Detta material ligger sammantaget till grund för utvärderingens första uppdragspunkt

När det gäller punkt två i utvärderingen, där målgruppen har varit kvinnor med psykisk ohälsa, har utvärderingen i första hand utgått ifrån det material som inhämtats i samband med vardera två fokusanalyser i varje grupp.¹ I båda grupperna genomfördes första fokusanalysen strax efter att gruppen hade startat i projektet. Den andra fokusanalysen genomfördes när projektiden närmade sig sitt slut. Efter avslutad fokusanalys vid denna andra träff återrapporterades resultatet från första fokusanalysen och låg då till grund för en fortsatt dialog i gruppen. Denna dialog spelades in för att undertecknad skulle ha möjlighet att återvända till materialet för en djupare förståelse av de samband som tagits upp under fokusanalystillfällena. Utöver detta har deltagarbaserade observationer genomförts, i båda grupperna, vid några av projektets ordinarie träffar.

Den kvalitativa metoden fokusanalys som vi använt oss av i denna utvärdering bygger på en strukturerad individuell redovisning, med påföljande gruppdialog i två steg, där tänkta möjligheter och hinder om det valda temat, i detta fall Samordningsförbundets Strömsunds uppbyggnad och samverkansprojekt redovisas. Metodens olika moment förväntas bidra till att skapa en bild av hur individer i gruppen plus den sammantagna gruppen uppfattar den specifika situation som de befinner sig i. Grundtanken i modellen bygger på att individer i en grupp kan inta helt

¹ Fokusanalyser genomförs på så sätt att deltagarna skriver ner egna tankar om vad som har varit viktigt för dem i samband med medverkan i KomVidare. Dessa upplevelser värderar de i nästa steg som positiva/möjliggörande eller negativa/hindrande. Därefter tar de ställning till hur stor möjlighet de själva har att påverka det som de har tagit upp.

olika förhållningssätt och agerande inför samma situation, samtidigt som de var för sig påverkar den totala gruppuppfattningen. Fördelen med att arbeta med grupp-analyser är att den enskilda individen inte pekats ut, samtidigt som de olika mötes-tillfällena bidrar till att skapa utrymme för ökad kunskap om gruppens ståndpunk-ter och vidare gemensam reflektion. Utvärderarens/forskarens roll och påverkan av teman kan minimeras såtillvida att det är individerna i gruppen som i första hand för dialogen utifrån de faktorer som de synliggjort i fokusanalysens individu-ella fas(Wibeck 2000, Westring Nordh & Eiman 2004, Westring Nordh 2007).

Metoden arbetades fram under 1970-talet i syfte att analysera soldaters upplevelser av krigssituationer och deras befäls förmåga att skapa tillit och trygghetskänsla i gruppen (Shalit 1973a och b). Detta kan jämföras med uppfattningar om hur Sam-ordningsförbundets respektive parter organisationer med arbetsledare, förvalt-ningsledning och beslutande politiker bidrar till att skapa tillit och trygghetskänsla i samband med olika samverkansprojekts in- och genomförande. Metoden har vida-reutvecklats i flera steg av olika parter.

SAMORDNINGSFÖRBUNDET STRÖMSUNDS START OCH UTVECKLING

Samordningsförbundet Strömsund bildades i slutet av 2005, vilket innebär att 2006 var det första verksamhetsåret. En naturlig del i detta första års arbete har varit att finna former för den samverkan som skall bedrivas, kartlägga behov av samverkan och planera åtgärder/insatser för denna samverkan. En annan viktig uppgift för Samordningsförbundet Strömsund har varit att göra samordningsförbundet känt inom respektive samverkande myndighet och bland andra aktörer i kommun.

Förbundet leds av en styrelse bestående av representanter från de fyra ingående parterna landsting, kommun, försäkringskassa och arbetsförmedling. Styrelsen består av 4 ledamöter och 4 ersättare. Landstingets och kommunens representanter utses av respektive fullmäktigeförsamling. Försäkringskassans dåvarande försäkringsdelegation och dåvarande länsarbetsnämnds chef utsåg sina respektive representanter. Förbundet skall enligt verksamhetsplanen för 2006 svara för en finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet och är en egen juridisk person bildad av de nämnda parterna.

Styrelsen uppgifter i detta startskede har varit att besluta om mål och riktlinjer för verksamheten, stödja samverkan mellan parterna och besluta om hur de ekonomiska medlen skall användas. De tar beslut kring finansiering av insatser för kartläggning och analys av vilka lokala behov av förebyggande insatser som finns. Med utgångspunkt från dessa kartläggningar, analyser finansierar styrelsen insatser för individer i valda målgrupper. Slutligen skall de svara för uppföljning och utvärdering av beslutade åtgärder.

Ledningsgruppen/tjänstemannagruppen har till uppgift att praktiskt utveckla och samordna arbetet under förbundet och utifrån styrelsens beslut ta fram analyser och kartläggningar av behov. De skulle föreslå lämpliga insatser/aktiviteter och svara för uppföljning av de aktiviteter som genomförs.

Samordningsansvarig som funnits anställd på en tjänstgöringsgrad omfattande 50 procent sedan februari 2006, skall leda arbetet enligt styrelsens anvisningar och administrera förbundets frågor. Detta har enligt verksamhetsplanerna för 2006 och 2007 bland annat inneburit att arbeta för inrättandet av en företagarring inom kommunen, för att på detta sätt försöka öka antalet arbetsprövningsplatser. Samordnaren skall genomföra utbildningsdagar med arbetsledare och fackliga företrädare. Syftet med detta arbete har varit att öka kunskapen om Samordningsförbundet hos de samverkande parterna och identifiera viktiga personer/arbetsplatser för

vidare informationsinsatser. Att sprida information om Samordningsförbundet är en viktig uppgift som har ligger på alla parter, men där samordnaren har en särskilt viktig funktion i samband med utvecklandet av en egen hemsida för Samordningsförbundet och iordningställande och spridning av informationsbroschyr.

I verksamhetsplanerna framgår det att Samordningsförbundet Strömsund även har en ambition att medverka i utvecklandet av olika uppföljnings- och utvärderingsmetoder, samt bidra till att nätverk bildas och utvecklas i länet.

GRUND FÖR INSATSER

De insatserna som Samordningsförbundet Strömsund skall stödja ska avse individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser, som syftar till att individen uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Det innebär att Samordningsförbundet Strömsund i första hand vänder sig till personer som har haft ett långvarigt behov av offentlig försörjning i form av sjukpenning, arbetslöshetsersättning eller annat försörjningsstöd. Individerna som kan innefattas av Samordningsförbundets insatser ska ha behov av samordnad rehabilitering från minst två av de samverkande parterna. Insatserna kan vara av förebyggande karaktär och målet är att samhällets resurser skall användas på ett så effektivt sätt som möjligt och samtidigt till största nytta för den enskilde invånaren i Strömsunds kommun. Fördelning av Samordningsförbundet Strömsunds medel regleras genom ansökan om medel för uttalad målgrupp och med en tydlig verksamhets/projektbeskrivning till Samordningsförbundets styrelse.

UTVALD MÅLGRUPP

Psyksiska besvär har visat sig vara den största enskilda diagnosen. I Strömsunds kommun omfattades 22 procent under år 2005 och 26 procent för år 2006 av denna diagnos. Det är samtidigt en samlingsbeteckning för ett antal underdiagnoser som t ex stress, depression, utmattning, krisreaktion. Psyksiska besvär med denna inriktning har visat sig vara mer vanliga hos kvinnor som är anställda hos offentliga arbetsgivare, än hos privata arbetsgivare eller egna företagare (ur Verksamhetsplan 2007). Styrelsen för Samordningsförbundet i Strömsund beslutade sig därför för att inledningsvis rikta sina insatser till kvinnor som var över 50 år, med diagnosen psykosomatiska besvär och som var i behov av samordnade rehabiliteringsåtgärder.

ATT MÖTA MÅLGRUPPEN DÄR DE ÄR – VILL DU VERKLIGEN VETA?

Under år 2006 pågick ett EU projekt i Strömsunds kommun som gick under namnet Kraftcentrum. I samband med att FoU Jämt fick förfrågan om att genomföra utvärdering av Samordningsförbundet Strömsund träffade vi från FoU Jämt en grupp kvinnor som hade gått en rehabiliteringskurs i Kraftcentrums regi. Vi träffade även de tre projektledarna som fanns knutna till gruppen. Två av dessa projektledare är idag anställda på de 1,5 tjänster som finns i det av Samordningsförbundet finansierade projektet KomVidare. Anledningen till att vår berättelse startar redan här beror på att de erfarenheter som de deltagande kvinnorna och projektledarna på Kraftcentrum hade fått med sig, kom att ligga till grund för utvecklingen av projekttnehåll och förhållningssätt i KomVidare.

Syftet med kursen på Kraftcentrum var att bryta den isolering som det befarades att kvinnorna hade hamnat i på grund av att de varit långtidssjukskrivna och/eller arbetslösa. De skulle få hjälp att bättre förstå och finna verktyg för att bearbeta de stressymptom som de hade. Orsaken till sjukskrivning berodde i de flesta fall på psykisk ohälsa eller som det också benämndes utmattningssymptom. När kvinnorna som skulle delta i Kraftcentrums program kom till sin första träff hösten 2006 fick de information om hur kursen skulle komma att genomföras. De fick tre studieböcker som de skulle använda sig av under kursens gång (Jönsson 2002, 2004 och Jönsson & Löfgren 2005). Kvinnorna gick hem med böckerna och deras gemensamma upplevelse var en stressökning och dåligt samvete då de inte hade orken eller förmågan att på egen hand ta till sig det skrivna materialet. De gick på träffarna och mådde mer och mer dåligt. Vid tredje tillfället var det en av kvinnorna som tog till orda och berättade om hur hon upplevde situationen. Hon beskrev hur böckerna låg hemma och bara skrek ut hennes oduglighet, hon fick ångest för att hon inte orkade läsa eller kunde komma ihåg vad hon hade läst, om hon försökte. Detta ledde till en gemensam dialog om hur kursen skulle kunna genomföras på ett mer lämpligt sätt, med tanke på deltagarna, utan att för den skull ge avkall på kursinnehållet.

Kursinnehållet i Kraftcentrum var uppbyggt utifrån två metodperspektiv där det ena var uppbyggt utifrån Strength model Case management (Marnetoft & Selander 2000) där sex principer är utgångsläget för värdegrund och förhållningssätt. Dessa beskrivs som att:

- fokus ligger på individens förmågor/möjligheter och inte på det sjuka
- relationen mellan case manager och individen är central
- insatserna i form av åtgärder bygger på individens självbestämmande
- samhällets ses som en uppsjö av resurser och inte som ett hinder
- intensivt uppsökande verksamhet är det arbetssätt som föredras

- att personer med fysiska och/eller psykiska sjukdomar kan fortsätta att lära, växa och förändras.

Den andra metoden som användes parallellt med Case management byggde på Pacemaking som är en metod uppbyggd och testad av professor Bodil Jönsson, där konceptet bygger på tre hörnstenar.

- Inspiration via föreläsningar, texter och film
- Reflexion, sker spontant vid föreläsningar, läsning av texter och filmvisning
- Återkoppling i grupp och/eller individuellt²

Det är sedan tidigare en känd faktor att människor med utmattningssymptom drabbas av glömska, koncentrationssvårigheter och därmed kan ha svårt att läsa och förstå sammanhängande texter. Samtidigt är det påvisat att utökad kunskap är en nödvändighet för att kunna komma tillbaka till ett aktivt liv (Andersson, Heed & Larsson 2007, Larsson 2007). Detta innebär att om man skall använda sig av litteratur i denna form av projekt är det projektledarnas uppgift och ansvar för att återge det som skrivs i de olika avsnitten under de teman som gruppen arbetar med. I detta arbete behöver fler metoder än dialogen involveras för att deltagarnas egna erfarenheter och kunskaper skall komma fram och kunna bearbetas (Gardner 1983/1994, Wendel & Annersand 1999).

Tack vare projektledarnas flexibilitet, intresse och professionella förhållningssätt (båda har en treårig rehabiliteringsvetenskaplig utbildning och egen yrkeserfarenhet från parternas verksamhetsområden) kunde de tillsammans med deltagarna fånga upp deras specifika kunskaper och erfarenheter kring de olika temaområden som kursen byggde på.

UTBRÄND³

Hur mår du?

Tack bra ...

Eller ...

Ville du verkligen veta?

En del frågar bara av nyfikenhet

Andra av ren slentrian

Och minns heller ej

Svaret du gav

Vänner behöver ej fråga

Dom ser hur det är utan ord!

² Hämtat från Kraftcentrums informations och utvärderingsrapport

³ Dikt skriven av en av kvinnorna som har deltagit i Kraftcentrums verksamhet

KOMVIDARE

Efter att beslut tagits i Samordningsförbundet Strömsunds styrelse och projektledarna iordningställt de lokaler som de skulle bedriva verksamheten i, startade KomVidare upp med sin första grupp i februari månad 2007.

Syfte och mål med projektet KomVidare har formulerats som, att individerna i målgruppen genom sitt deltagande i projektet skall ha kommit närmare arbetslivet vid projektetidens slut. Det mätbara målet som sattes var att 30 procent av deltagarna skulle återgå till ordinarie arbete eller gå vidare till arbetsprövning, studier och/eller finna en ny inriktning som fungerade bättre för individen. Omfattningen på sjukskrivningstid skulle minska för gruppen, deltagarnas självupplevda stress skulle minska påtagligt och deltagarnas upplevda egenmakt skulle ha ökat. Samma upplägg, syfte och mål gällde för grupp två som genomfördes under hösten 2007.

I projektet KomVidare har projektledarna arbetat vidare med fokus på att lyfta fram de deltagande kvinnornas egna upplevelser och erfarenheter. Bearbetningen av temana har skett på olika sätt både individuellt och i grupp. Utöver dialogen har de bland annat använt sig av målning, grupparbeten där deltagarna gemensamt skrivit ner upplevelser och synliggjort dem i form av så kallad mind map. Dessa kunskaper och erfarenheter har sedan legat till grund för fortsatt dialog både i gruppen och individuellt. Detta har medverkat till att en individ- och gruppinriktad rehabiliteringskurs växt fram, där projektledarna har haft huvudansvaret för att temana som omfattas av programmet har arbetats igenom, men utifrån de förutsättningar som den specifika gruppen haft. Förhållningssättet har inneburit att individerna blivit aktiva deltagare och inte enbart passiva mottagare av ett program. De temana som behandlas under KomVidare programmets bygger på de teorier som låg till grund för Kraftcentrums arbete och har här presenterats som:

- Stress i vardags- och arbetsliv
- Balans och obalans i livet
- Självkänsla
- Yttre och inre krav
- Att kunna säga nej
- Hälsa och livsstil.

Metoden bygger många gånger på att projektledarna inleder temana med en kort föreläsning i berättande form. Därefter inbjuds deltagarna till att dela med sig av sina upplevelser och erfarenheter kring temat. I den dialog som uppstår får deltagarna möjlighet att dela sina erfarenheter och därmed möjlighet till bekräftelse av dessa, samtidigt som de får möjlighet att tillsammans finna nya handlingsalternativ för de situationer som de beskriver. Oftast arbetar gruppen vidare med att rita eller

skriva ner den individuella och/eller samlade erfarenheten. På detta sätt hjälper metoden till att visualisera det upplevda för deltagarna.

En del av gruppaktiviteterna har byggts på deltagarnas specifika intressen och kunskapsområden i form av exempelvis GI matlagning och målning, som de då har delat med sig av till varandra. Friskvård i form av stavgång och ridning är andra exempel på gemensamma gruppaktiviteter.

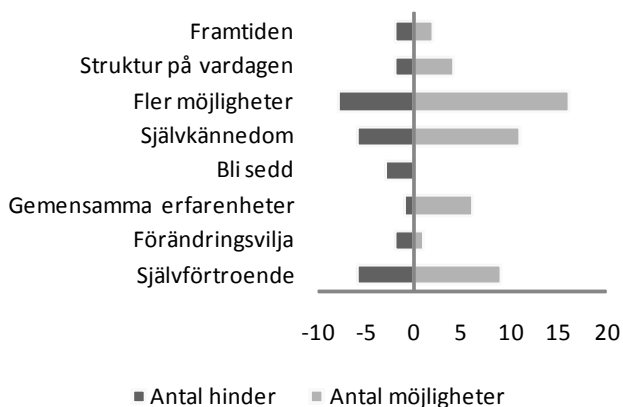
De individuella insatserna bygger på att projektledarna fungerar som individuella coacher för deltagarna. Omfattningen på detta uppdrag är i förhållande till projektledarnas tjänstgöringsgrad. Denna coachning består av enskilda samtal, motivationssamtal, kartläggning. Deltagarna gör individuella intresseprofiler, personliga utvecklingsplaner. I slutet på projekttiden gör var och en, med stöd av projektledarna en framtidsplanering. Deltagarna ombeds även att lämna en utvärdering över projekttiden där innehållet och projektledarnas förhållnings- och arbetssätt är i fokus. Varje deltagare har fyllt i en stressbarometer och en skattningsskala vid programmets start och avslut. Dessa har sedan legat till grund för projektledarnas utvärdering 2006/2007.

ATT FÄRDAS FRAMÅT TILLSAMMANS

Den första gruppen kvinnor som startade i februari 2007 bestod av 12 kvinnor. En av kvinnorna avslutade projektet efter tre veckor då hon enbart ville ha individuell kontakt. Övriga elva deltagare träffades två gånger i veckan under sammantaget 16 veckor. I denna grupp kvinnor varierade sjuk- och/eller arbetslöshetstiden mellan 1 till 6år.

Under projekttiden genomfördes två fokusanalyser av FoU Jämt och det är utifrån dessa som deltagarnas upplevelser och intentioner kommer att beskrivas. Deltagandet var frivilligt och vid första fokusanalysen deltog tio av kvinnorna. Vid det andra tillfället deltog fyra. Anledningen till att det var så få vid detta andra tillfälle berodde delvis på att tre av deltagarna hade avslutat projektet då de redan hade fått jobb, de övriga tre hade förhinder av olika slag.

FIGUR 1. ANTAL UPPLEVDA HINDER/MÖJLIGHETER INOM RESPEKTIVE TEMA HOS FÖRSTA KOMVIDARE GRUPPEN VID FÖRSTA FOKUSANALYSEN

I denna grupp fanns det från början en stark vilja och tilltro till att projektet skulle hjälpa dem att finna en väg ut till antingen arbete eller studier. Under projekttiden ville de få möjligheter att reda ut vad som kunde vara vettiga alternativ med tanke på de situationer som de befann sig i nu, jämfört med tidigare. I dessa önsknings hade de en egen stark positiv inställning, men de visade också på behovet av att få adekvat hjälp och stöd från framför allt arbetsförmedling och/eller försäkringskassan. De ville bli sedda utifrån sig själva som individer och utifrån de behov som de har. Det fanns en sorg och besvikelse i gruppen över hur tidigare arbetsgivare och/eller myndigheter hade behandlat dem under deras sjukdomstid.

Den närmast starkaste önskan som gruppen gav uttryck för i starten var deras behov och önskan om att få hjälp med att bygga upp sin självkänsla. I detta låg att de ville kunna sätta värde på sig själv och att känna att de fortfarande duger. För att nå fram till detta menade de att de behövde få en bättre självkännedom och lära sig att sätta gränser både för sig själv och för andra. Genom erfarenhetsutbytet i gruppen menade de att de fått lära sig att både ge och ta. Genom att både lyssna in andras erfarenheter och dela med sig av egna, kunde gruppen och projektledarna bidra till att de fick fler synvinklar på egna och andras tankar och problem. De kunde få tips och nya idéer som gav dem en framtidstro. Framför allt fick de egen bekräftelse och insåg att de inte var ”tokiga”. Detta tillsammans med övriga faktorer bidrar som de hoppas till att deras självförtroende kommer att stärkas och att de därmed skall få lättare att handtera kritiska situationer i framtiden.

Genom projektet såg de möjligheten att få hjälp med att få struktur på vardagen. Bara detta att ha en plats, ett forum att gå till två dagar i veckan och där de andra reagerar om man inte varit där, är en energigivande effekt som bidrar till ett bättre välbefinnande. Detta genererar i vidare ork även utanför projektiden.

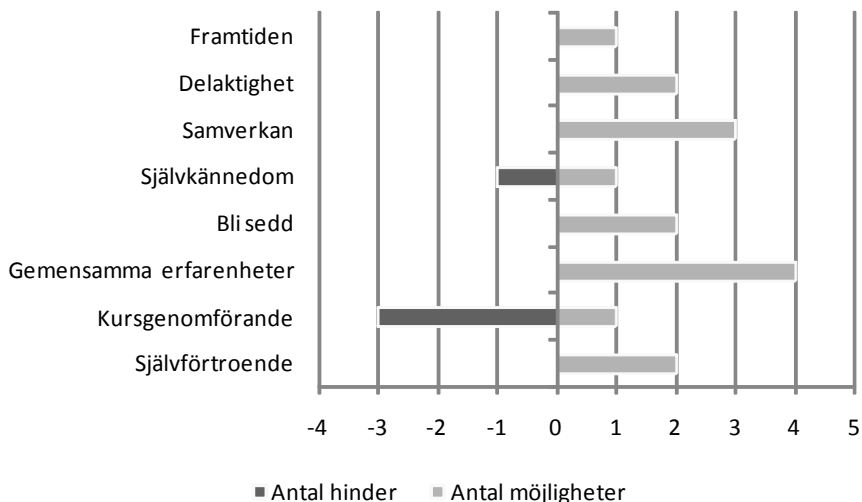
Det kvinnorna uttrycker är att de behöver få stöd och hjälp med att bygga upp sig själva både fysiskt och psykiskt. Flera av dem har problem med att slappna av, de upplever ångest och har svårt att sova. De vill ha hjälp med att ändra på beteenden och det handlar i första hand om att lära sig att släppa kontrollen och kunna slappna av.

Inför framtiden har de en oro över att de bara skall släppas i tomma intet igen när projekttiden är slut. De önskar därför att det verkligen blir en uppföljning och att de under vägens gång får förbereda sig för att avsluta sjukskrivningen i lugn takt. En av kvinnorna uttrycker en stark uppgivenhet över att hon inte kan försörja sig på det sätt som hon helst av allt vill, vilket är att få vara hemma på gården och kunna ha lite djur.

Vid den uppföljande fokusanalysen är det just de stärkande grupprocesserna som deltagarna lyfter fram. Det är här uttrycket ”att färdas framåt tillsammans” uttalas. Uttrycket är relaterat till hur gruppen, individen tillsammans med projektledarna i samverkan med handläggare på arbetsförmedling och försäkringskassa har utvecklats. Detta har bidragit till att de gemensamt har gjort allt för att finna individuella lösningar för var och en. Framför allt uttrycker kvinnorna i målgruppen att de har fått var delaktiga i planering och fått komma med egna önskemål som de har blivit lyssnade till.

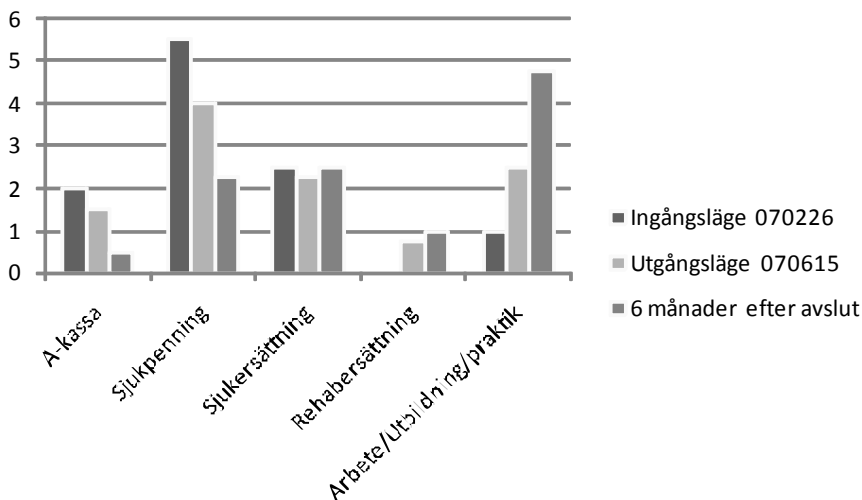
Så här mot slutet av projektet uttrycker de att tiden har varit för kort, att de har träffats för lite och att gruppen var för stor från början, därav den redovisade övervikt på negativ upplevelse på denna faktor. De de i dialogen lägger stor vikt vid är att kursen har varit bra och de har fått hjälp till självhjälp. De tycker nu att de kan sätta gränser på bättre sätt än tidigare och att de har fått verktyg för att bryta gamla mönster, även om någon fortfarande tycker att hon har ”för många bollar” i luften samtidigt.

FIGUR 2. ANTAL UPPLEVDA HINDER/MÖJLIGHETER INOM RESPEKTIVE TEMA HOS FÖRSTA KOMVIDARE GRUPPEN VID DEN UPPFÖLJANDE FOKUSANALYSEN

Som vi tidigare redovisat var Samordningsförbundets mål att minst 30 procent av deltagarna skulle återgå till ordinarie arbete eller gå vidare till arbetsprövning, omskolning och/eller studier efter att de deltagit i projektet KomVidare. Detta mål har uppnåtts och med nedanstående tabell visar vi hur ersättningslägen har förskjutit sig mellan offentlig försörjning och inkomst av eget arbete alternativt studiemedel.

FIGUR 3 ERSÄTTNINGSLÄGE FÖR DELTAGARNA I FÖRSTA GRUPPEN VID PROJEKTETS START, AVSLUT OCH 6 MÅNADER EFTER AVSLUT

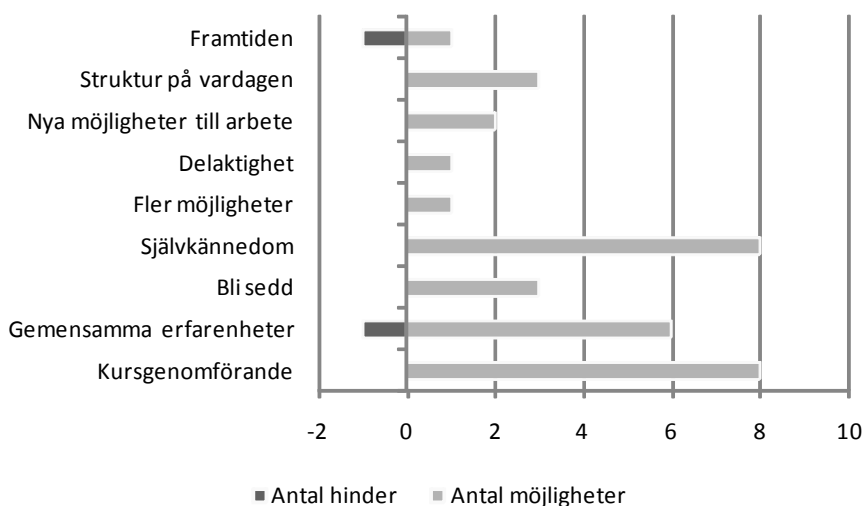

FÖR FÖRSTA GÅNGEN ÄR JAG VIKTIGARE ÄN JOBBET

Höstens grupp kom att bestå av tio kvinnor med mycket varierande bakgrundsproblematik. Tiden som de har varit arbetslös och/eller sjukskriven varierar mellan ett år till tio år. Majoriteten av kvinnorna låg dock på en tid runt två år. Flera av dem hade fortfarande anställningar kvar, men såg problem med att gå tillbaka till samma tjänst som de tidigare haft.

Till fokusanalyserna kom det fem kvinnor vid båda tillfällena. Vid tillfälle två styrdes möjligheten till att delta i fokusanalysen av att gruppen hade blivit tvungen att dela upp sig, då andra aktiviteter genomfördes samtidigt. Av de kvinnor som då deltog var det två som inte hade varit med vid första fokusanalystillfället. Detta innebär att sju av de tio kvinnorna har varit med vid något av tillfällena.

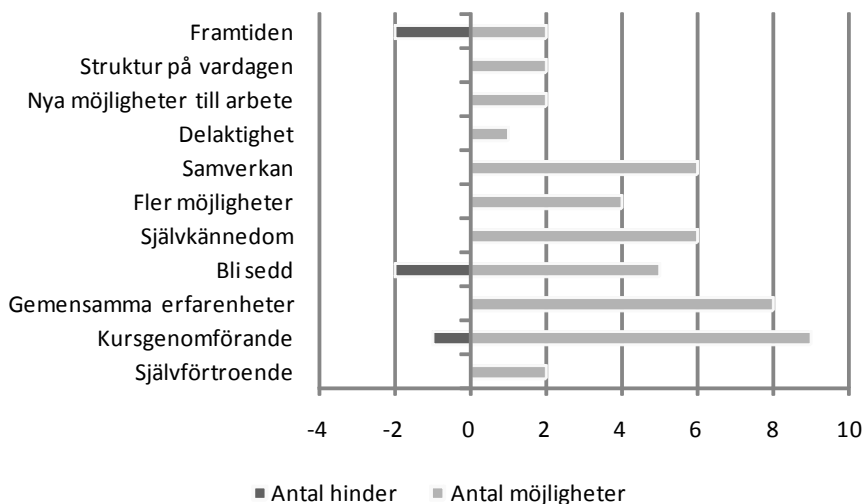
FIGUR 4 ANTAL UPPLEVDA HINDER/MÖJLIGHETER INOM RESPEKTIVE TEMA HOS DEN ANDRA KOMVIDARE GRUPPEN VID FÖRSTA FOKUSANALYSEN

Även i denna grupp har erfarenhetsutbytet mellan varandra varit det som det satts stort värde till. Detta även om det som någon uttrycker det, kan vara svårt och jobbigt att lyssna på andras problem. Det blir mycket av igenkännande och förståelse i gruppen. Det har enligt deltagarna varit viktigt att ingen har kommit med ”hurtiga tillrop”, utan att gruppmedlemmarna hela tiden har byggt på ett respektfullt bemötande av varandra. Den sociala samvaron i gruppen har varit betydelsefull för att finna vägar ut ur den situation som de som individer har befunnit sig i. Här har möjligheten att få vara med i KomVidare bidragit till att ensamhet och

isolering har brutits och att deltagarna fått komma hemifrån utan krav på att i detta skede behöva arbeta. Detta har legat till grund för en ökad självkänedom hos kvinnorna som individer.

FIGUR 5 ANTAL UPPLEVDA HINDER/MÖJLIGHETER INOM RESPEKTIVE TEMA HOS DEN ANDRA KOMVIDARE GRUPPEN VID DEN UPPFÖLJANDE FOKUSANALYSEN

Upplägget och innehållet i programmet har varit mycket djupare och betytt mer än vad deltagarna hade förväntat sig. Det har varit känslomässigt jobbigt emellanåt, men man mår bra ändå och arbetet de gjort tillsammans har bidragit till större självförtroende.

Man är som en ny människa och detta påpekas även av omgivningen

En av kvinnorna menar att bara detta att hon gått iväg på en aktivitet utanför hemmet har varit avlastande för hela av familjen, för det har varit ett kvitto för dem på att hon börjat må bättre.

Under projekttiden har deltagarna fått stöd och hjälp i samtal med olika myndigheter, vilket har varit viktigt. För som de uttrycker det::

När man är sjukskriven är man ensam och utlämnad

Eller som en annan säger:

För första gången kände jag att jag var viktigare än arbetet

Flera i gruppen beskriver hur de över huvudtaget inte har haft någon kontakt med någon handläggare på försäkringskassan fram till dess att de blev aktuella för KomVidare projektet. Även de som har en rehabiliteringsansvarig arbetsgivare beskriver hur kontakten med arbetsledare i princip har varit obefintlig under sjukskrivningsperioden. De upplever att det finns en ovilja hos arbetsgivaren att aktivt hjälpa till för att finna alternativa lösningar, exempelvis över förvaltningsgränser, när man inte kan gå tillbaka till sin ordinarie tjänst.

I både dessa grupper i Strömsund och i en liknande målgrupp som undertecknad har träffat i Östersund har det visat sig att fler av deltagarna har drabbats av djup personlig sorg och ett sorgearbete som de inte har fått stöd och hjälp att förstå eller ta sig ur. Detta har i sin tur medverkat till att personerna har fastnat i en djupare depression och längre sjukskrivningsperioder än nödvändigt. Det som framhålls av dessa kvinnor är vikten av tidig uppsökande verksamhet av och i ordinarie verksamhetens utbud. I utgångsskedet vid trauman av olika slag menar deltagarna att de inte har någon egen kraft att själva ta tag i sin situation. Det är därför viktigt att andra utifrån tar initiativet. Det är den personliga relationen som är viktig i det stödarbete som ges och det är mer än ett samtal som behövs. Vid båda projekten har medverkan i projektet inneburit att dessa personer har fått möjlighet att prata om sin situation och få stöd av de andra deltagarna, vilket resulterat i stora framsteg för individerna. Kurserna har skapat en större förståelse hos dem själva, för sig själva och deras egna reaktioner (Westring Nordh, Bergström & Nordh Börresson 2008).

Gruppen framhåller att KomVidare borde bli en permanent verksamhet då det finns stora behov av det stöd och den hjälp till självhjälp som denna form av verksamhet ger. Det finns en oro för hur det skall gå när programtiden är över.

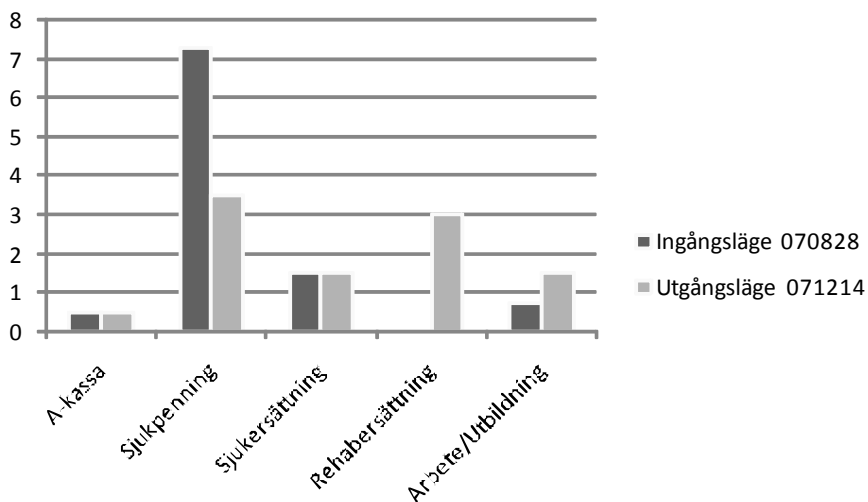
Kommer jag att få något nytt jobb?

Hur kommer jag att må när jag går tillbaka och arbetsmiljön inte är bra på min arbetsplats?

Deltagarna ser mycket positivt på att det finns möjligheter att börja arbetsträna samtidigt som de har kvar sin plats i gruppen på KomVidare. Det innebär att de kan få extra råd och stöd både i gruppen och i samband med de individuella samtalen. Många som hamnar i situationer av lång arbetslöshet eller sjukskrivning påverkas i hög grad av de rådande uppfattningarna i samhället. De upplever att det saknas en förståelse för deras situation, många gånger för att det inte ”syns utanpå” hur dåligt de mår (Grelsson 2001, Andersson, Heed & Larsson 2007). Då är den igenkänning och respekt för varandra som finns i KomVidare gruppen av stor betydelse för tillfrisknandeprocessen.

Figur sex här nedan visar⁴ att ersättningsläget i den andra KomVidare gruppen framförallt har förskjutits från sjukpenning till rehabiliteringsersättning, samt arbete och/eller utbildning under projektiden. Vid avslutningen av denna utvärdering hade 6-månadersuppföljningen för denna grupp ännu inte genomförts.

FIGUR 6 ERSÄTTNINGSLÄGE FÖR DELTAGARNA I FÖRSTA GRUPPEN VID PROJEKTETS START OCH AVSLUT

⁴ Projektets egen uppföljning av deltagarnas ersättningsnivåer

SAMORDNINGSFÖRBUNDETS VARA ELLER INTE VARA DET ÄR FRÅGAN

Huvudorsaken till att Samordningsförbundet Strömsund bildades var framför allt att de ingående parterna ville se till att de medel som skulle avsättas från sjukpenninggrundande medel skulle stanna kvar i kommunen/regionen. För dessa skulle Samordningsförbundet medverka till att människor som hade ”hamnat mellan stolarna” skulle kunna få nya/alternativa insatser som skulle kunna bidra till att de kom tillbaka i ett aktivt arbetsliv.

Ur den budget som Samordningsförbundet Strömsund har haft tillgång till, har de anställda inom parternas organisationer haft möjlighet att söka medel för att pröva och utveckla mer fungerande rehabiliteringsmetoder i samverkan med varandra. Det har skapats möjligheten för att använda Samordningsförbundets medel till insatser som ingen av parterna skulle kunna genomföra på egen hand och då som tillfälliga projekt som kommer att avlösa varandra.

Det fanns/finns inga planer för hur erfarenhet och kunskap från de olika projekten skall föras tillbaka in i ordinarie organisationers verksamhet. Vid direkt förfrågan i början av 2007 var styrelsen inte inställd eller införstådd med att ett aktivt implementeringsarbete eller återföring av gjorda erfarenheter skulle vara en del av uppdraget. Detta trots att man på ett förtjänstfullt sätt tidigare tog vara på erfarenheterna och kunskaperna från projektet Kraftcentrum i uppbyggandet av KomVidare.

I de kontakter som undertecknad har haft med styrelsen i Strömsund har en tydlig ambivalens för uppdraget framkommit. Samtidigt som man uttrycker att samverkan är viktigt har man svårt att se *hur* Samordningsförbundet skall kunna bidra till ökad samverkan och samarbete över organisationsgränserna. På samma sätt som utvärderingen i Bräcke visar på svårigheterna med att ta på sig ”Finsamhatten” (Svensson 2007), påvisar styrelsemedlemmarna i Strömsunds Samordningsförbund problemet med att ”sitta på dubbla stolar”. Samtidigt som de i denna styrelse skall se till Samordningsförbundets insatser blir det problematiskt när beslut skall tas som de vet kommer att bli extra arbetsuppgifter för personal i deras ”hemmaorganisation”.

Tjänstemannagruppen som rent organisatoriskt finns har fungerat sporadiskt ända fram till hösten 2007. Detta beroende på att tid för uppdraget inte har funnits avsatt i deras ordinarie tjänster och för att medverkande personer har slutat eller bytts ut. Detta har medfört att uppdraget nedprioriteras till förmån för uppdrag inom ordinarie organisations verksamhet. För Samordningsförbundets del har detta inneburit att uppdraget att finna nya målgrupper för insatser som Samverkansförbundet kan stödja har avstannat. Under hösten 2007 har gruppen träffats mer kon-

tinuerligt. Tyvärr har undertecknad inte haft möjlighet att delta vid några av dessa möten.

En del av den skepticism som visas idag kan enligt en av styrelsemedlemmarna bero på två saker där den ena är att några av dem som är involverade idag inte fanns med när förbundet arbetades fram och bildades. Av den anledningen kanske de inte har samma insikt och/eller engagemang som de som startade det hela hade. Den andra orsaken kan vara att de som var med i starten inte ser ett nog gott resultat ännu av de satsningar som Samordningsförbundet har varit involverade i eller vill att mer skall ha blivit gjort än vad som blivit.

Detta är något som går igen i den kritik som revisorerna har riktat till Samordningsförbundet Strömsund. De har ingen erinran för hur verksamheten har byggts upp, däremot påpekar de att förbundet har förbrukat en mindre del av de medel som tillförts och att då detta överskott kommer att kvarstå under närmaste tid föreslår de att ”förbundsmedlemmarna ser över förbundsordningen för förbundet i syfte att reglera den takt med vilken förbundet tillförs medel”.

I samband med denna utvärdering har det blivit tydligt hur omorganiseringar av bland annat Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen fungerat kontraindikerande för en kontinuerlig samverkan mellan parterna. Detta gäller även dessa organisationers respektive regelverk.

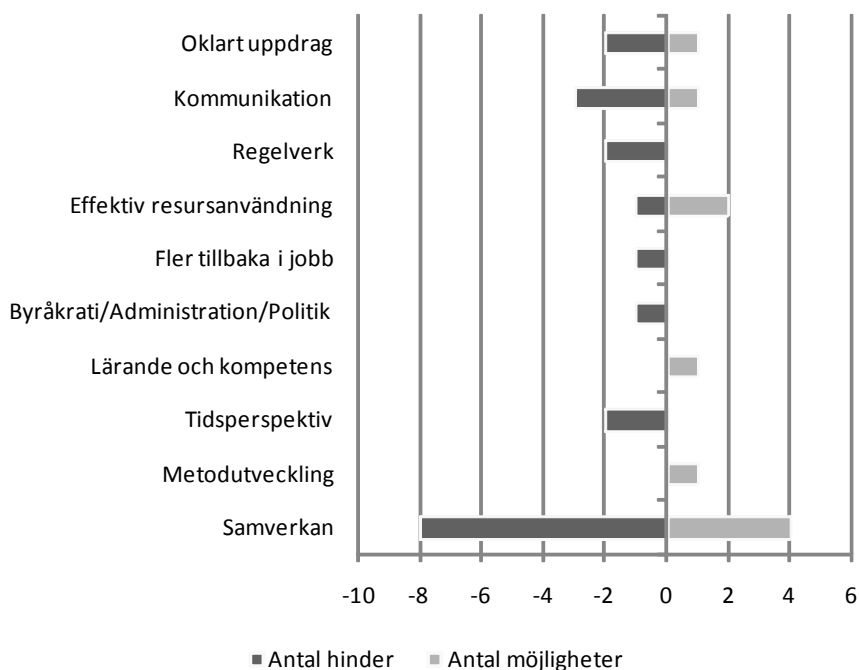
ÖKAD FÖRSTÅELSE - MEN TILL VAD?

I samband med fokusanalysen var tre av de fyra parternas styrelsemedlemmar närvarande, den fjärde genomförde analysen vid senare tillfälle med tillägg av en individuell intervju. Materialet från dessa tillfällen visar att det finns en som de uttrycker det *samverkanströtthet* som mest ses som tidskrävande och byråkratisk. Det som av en av styrelsemedlemmarna uttrycks som ett ”kuggfel” vid bildandet av Samordningsförbundet är att mål som kan och skall vara viktiga för Samordningsförbundet är oprioriterade i den ordinarie verksamheten och ”ett halvljunt engagemang blir då halvtaskig verksamhet”.

De pekar på att det har varit svårt att finna individerna till nya tänkta målgrupper som till exempel unga kvinnor som mår psykiskt dåligt eller ungdomar som är arbetslösa och uppstår försörjningsstöd. Detta har gjort att det fortfarande ”bara” är KomVidare som är igång. Samtidigt påpekar de att budgeten är så pass liten så att flera insatser av denna storlek inte kan finnas parallellt med varandra under någon längre tid, för då räcker medlen inte till. Detta är ett dilemma som hör ihop med Samordningsförbundets storlek, men här menar de samtidigt att det är viktigt att Samordningsförbundet har en lokal förankring så att lokala hänsyn och lokala utgångspunkter kan tas.

Det positiva som styrelsemedlemmarna uttrycker är att de genom Samordningsförbundet har fått en ökad förståelse för varandras verksamheter och regelverk. Detta hoppas de skall bli effekten även i tjänstemannagruppen och bland personal ute i de ordinarie verksamheterna. Däremot är som tidigare påpekats återkopplingen från Samordningsförbundet tillbaka till medverkande parter och verksamheter låg och oprioriterad.

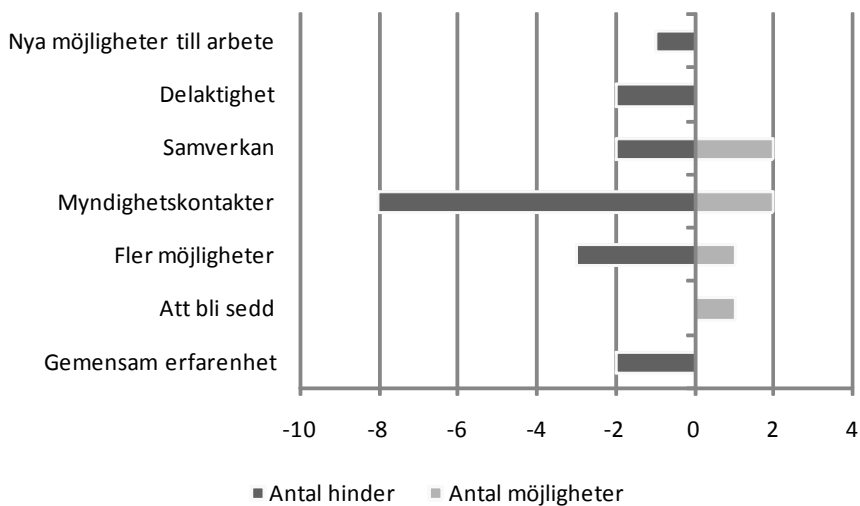
FIGUR 7. ANTAL UPPLEVDA HINDER/MÖJLIGHETER INOM RESPEKTIVE TEMA HOS STYRELSEN

När styrelsemedlemmarna ombads att ge sin bild av brukarnas perspektiv var de eniga om att de flesta har en negativ bild och uppfattning om deras respektive grundorganisationer. De upplever att det är ett smalt utbud av rehabiliteringsinsatser som erbjuds. Styrelsen tror inte heller att så många av innevanarna i Strömsund har en aning om att Samordningsförbundet existerar. De som gör det tycker nog att det åter är ett onödigt projekt som inte kommer att leda till någonting. Samti-

dig kan det finnas förhoppningar om att man äntligen skall bli sedd som individ och få möjlighet till samordnade insatser som gör att man får den hjälp som man behöver för att komma tillbaka till arbetslivet.

FIGUR 8 ANTAL UPPLEVDA HINDER/MÖJLIGHETER INOM RESPEKTIVE TEMA HOS STYRELSEN UTIFRÅN ETT BRUKARPERSPEKTIV

SAMORDNA OCH KOORDINERA

I samordningsförbundet Strömsund har det funnits en och samma samordnare/koordinator anställd på 50 procent i princip från starten. Första månaderna användes till att läsa in det material som fanns om vad ett Samordningsförbund är och vad det kan användas till. Nu fanns det en även en budget avsatt för insatser vilket det inte hade gjort tidigare vid exempelvis ”tidig samordnad rehabilitering. Efter denna genomgång av styrande lag, förbundsordning och av sedan tidigare startade förbunds nedtecknade erfarenheter, startade upparbetandet av Samordningsförbundet Strömsund. Grundinställningen till uppdraget var mycket positivt, då samordnaren kunde se att en sammanslagning eller utökat samverkan mellan de involverade parterna är nödvändig i det framtida samhället.

*Vi har organiserat samhället så att det är så genomorganiserat
att det nästan blir ogenomträngligt*

I början av utvärderingen hade samordnaren/koordinatören i Samordningsförbundet Strömsund en tydlig bild över vad samordningsförbundet var, hur de arbetade och på vilket sätt deras medel skulle förmedlas. Efterhand har denna självklarhet övergått i en upplevelse av att det självklara inte var så självklart. Det har visat sig bli mycket av ett ensamarbete.

Mycket tid har gått åt till att administrera förbundet i form av att skicka ut kallelser, skriva protokoll och minnesanteckningar samt att kopiera och se till att alla har tillgång till det material som skall hanteras. Utbildningsdagar för medverkande parter personal har planerats och genomförts. Informationsmaterial och hemsida har utformats och förmedlats ut. Det har även legat på samordnaren att skriva verksamhetsplaner, årsredovisningar samt att göra budget. I dessa senare uppdrag har samordnaren kommunicerat med styrelsemedlemmarna både i samband med styrelsemöten och via mail, utan att ha fått något gensvar.

Det har varit svårt för samordnaren att kunna samla handläggare från respektive part, eftersom de inte fått någon avlastning från sitt ordinarie jobb för att samverka. Detta har i sin tur inneburit att det har varit svårt att hitta projektidéer som kunnat rymmas inom de ramar som finns. För att det ska bli något av måste det finnas ett intresse hos cheferna att vara projektägare annars så blir det inget av, eftersom Samordningsförbundet självt inte får genomföra verksamhet.

DET ÄR SVÅRT ATT ARBETA FÖR NÅGOT SOM INGEN EGENTLIGEN VILL HA

Upplevelsen hos samordnarna i länets olika Samordningsförbund är att de har stått väldigt ensamma i det lokala samordnande arbetet. För att skapa en arena för erfarenhetsutbyte, kreativitet, stöd och pågående dialog startade samordnarna ett länsnätverk där de har kunnat träffa varandra. Under genomförd utvärdering har mycket av deras dialog rört sig kring *administrativa rutiner*, där de arbetat och sökt enighet kring frågor som exempelvis dokumenthantering och där i första hand vad som ska arkiveras, hur protokoll ska utformas, och hur minnesanteckningar ska hanteras. Vid ett möte hösten 2006 skapade samordnarna tillsammans en mall för verksamhetsplan med struktur och rubriker. Innehållet under respektive rubrik i verksamhetsplanen skulle sedan fyllas i av respektive styrelse. Samordnarna konstaterade att det fanns för lite tid på själva styrelsemötena för kontinuerlig uppföljning och detta resulterade i att de själva fick/tog på sig uppdrag att skriva verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser. Tanken var att dessa skulle arbetas fram i dialog med styrelsemedlemmarna.

Det väcktes många frågor under denna första tid. De olika diskussionerna utgick och vände ofta tillbaka till grundläggande värderingsfrågor som;

- På vilken värdegrund vilar uppdraget? Om vi inte har klart för oss vilken värdegrund arbetet vilar på är det lätt att falla tillbaka i den vanliga myndighetsutövningen.
- Vad menar vi med samordning och samverkan?

Under hösten 2006 upplevdes arbetet rörigt, främst beroende på oklarheter kring vilka *politiker* som skulle sitta i styrelserna efter valet och signaler om att ingående *myndigheter skulle få ändrade riktlinjer*. Hur skulle Samordningsförbunden hantera de förändrade förutsättningarna hos exempelvis Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan? Arbetsförmedlingen kunde inte längre skriva några nya avtal, aktivitetsgarantin avslutades. Vad skulle nu hända med de inskrivna?, Vilka insatser eller andra verktyg fanns nu till förfogande? Hur vet man att individer utan sjukpenninggrundande inkomst är aktuell hos två huvudmän och hur diskuterar man urval av individer utan samtycke? Hur många timmar kan en individ delta i en insats utan att förlora ersättning från försäkringskassan?

Det fanns även en övergripande osäkerhet kring hur den *nya lagstiftningen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser* skulle tolkas. Det uttalade var att individerna som skulle kunna komma i fråga för olika insatser måste vara aktuell hos minst två av huvudmännen.

Innebar detta att man inte kunde arbeta förebyggande? Hur kan förbunden exempelvis köpa externa tjänster? Hur kan och får Samordningsförbundens medel an-

vändas? Exempelvis nämns att medlen får användas till ”resursförstärkning” men vad innebär det? Vad kommer revisorerna att granska?

Samordnarna registrerade att det fanns en uppenbar risk att styrelserna skulle bli rädda för att testa nya arbetssätt på grund av revisorernas anmärkningar. Samordnarna konstaterade att det första året (2006) handlat mycket om budget, verksamhetsplaner samt att förstå och tolka lagstiftningen och diskutera vad samordningsförbunden kan och får göra.

Samordnarna såg att det fanns glapp i och mellan de medverkande parternas organisationer och Samordningsförbunden. Detta framkom med tydlighet då det blev frågan om att finna deltagare till olika projekt som aktualiserades. Det visade sig då att kommunikationen mellan handläggare, lokala chefsgrupper och styrelser var bristfällig. I samordningsförbunden efterfrågas nya idéer men hur ska idéer från verksamheterna fångas upp? Samordnarna ansåg att handläggarna ser såväl vilka insatser som brukarna behöver som behovet av samverkan, men att det är stora avstånd mellan handläggare och chefsnivåer i de medverkande organisationerna. Samordnarna ansåg att aktiviteter och insatser borde utarbetas och föreslås av handläggare och att Samordningsförbunden roll skulle vara att skapa möjligheter till mötesplatser och att främja samarbetet mellan handläggarna för att underlätta detta arbete.

Det tar tid att bygga samverkan och samordnarna påpekar att de medverkande myndigheterna måste anse att Samordningsförbunden är lika viktiga som de ordinarie verksamheterna och därmed skapa förutsättningar för de anställda att medverka i samverkansarbeten av olika slag. För att samverkan mellan myndigheterna ska fungera tror samordnarna att det krävs personliga möten och kontakter inom och mellan de medverkande organisationerna. Vid första mötet 2007 tog samordnarna upp problemet med att flertalet av dem som sitter i styrelser, lokala chefsgrupper eller referensgrupper inte har någon tid avsatt för arbetet i Samordningsförbunden. Det innebär med andra ord att de inte heller har någon avlastning i sina ordinarie verksamheten för uppdraget. Detta medför att de ständigt måste prioritera vad eller vilka uppdrag som är viktigast i stunden. Här har samordnarna upplevt att uppdraget i Samordningsförbundet många gånger fått stå tillbaka för ordinarie verksamhetsuppdrag.

Det tar även tid att få igång en kvalitativ rehabiliteringsprocess hos deltagarna. Samordnarna menar att det är viktigt att förstå att det tar många veckor bara att hjälpa de deltagande individerna till att ens våga tänka efter vad de själva vill. Samordnarna upplever att många handläggare är osäkra över vad regelverket tillåter. Förhållningssättet och aktiviteten hos handläggarna behöver förändras så att de följer individen under processens gång. Samordningsförbunden måste skapa förståelse hos parterna för den kunskap om förhållningssättets betydelse som de

genomförda projekten har visat på och att detta kan då bli ett första steg i återförändrandeprocessen tillbaka in i ordinarie verksamheter.

Under början av år 2007 hade projekt och insatser kommit igång i nästan alla förbund. Trots det upplevdes arbetet lite trögt av olika orsaker. Projekten fungerade bra men ingen ville driva dem vidare efter projektavslut. De nyvalda politikerna började komma på plats i styrelser men några samordnare upplevde att de på sätt och vis fick ”börja om”, då de nya styrelsemedlemmarna inte var insatta i vad samordningsförbunden skulle verka för. Det har upplevts som att det ibland har funnits kommunikationsproblem mellan politiker och tjänstemän. De har haft svårt att förstå varandras förutsättningar och visioner. Samordnarna påpekar problemet med att styrelseledamöterna som ska företräda samordningsförbundet vid styrelsesammanträden ofta tänker och utgår från den egna parternas organisation. Här menar de att det är viktigt att styrelsen ser till individens och samhällets bästa och inte utgår från att det är den egna organisationen som i första hand ska ”tjäna in de pengar” som de bidragit med.

Enligt samordnarna är arbetsförmedlingen och försäkringskassan hårt styrda av sina regelverk medan kommuner och landsting styrs av tillgång/brist på pengar. De olika myndigheterna fortsätter att jobba på i sina spår. De har svårt att gå utanför ramarna och insatser måste benämnas på rätt sätt för att passa in i regelverken. Samarbetet försvåras ytterligare av att försäkringskassan endast får vara med och diskutera ärenden som de är direkt inblandade i. Samordnarna undrade hur direktiven för samverkan ser ut i respektive myndighet. Kan de endast samverka inom sina regelverk? Detta leder till frågan om varför myndigheterna har gått in i förbunden. Det tycks som att det var enbart politiska beslut som rådde när det gällde att starta upp Samordningsförbunden, medan tjänstemännen inte alls ville delta. Även om samordnarna ser många problem med att få samordningsförbunden att fungera på ett bra sätt så menar de att förbunden har en styrka genom att de kan prioritera mindre grupper till skillnad från myndigheterna som måste jobba med alla grupper men var för sig.

Det är viktigt att handläggarna och de medverkande parterna kan se nyttan med Samordningsförbunden. För att nå ut med information om förbundens verksamhet beslutade samordnarna att ta fram en gemensam informationsfolder samt en folder för respektive förbund. Gemensam webbplats ansågs också vara ett viktigt medel för att nå ut med information

Samordnarna anser att det är viktigt att följa vad som fungerar bra eller mindre bra i de projekt som är igång och efterfrågar ett eget utvärderingssystem. Vilka frågor är det som skall ställas?, Till vem eller vilka skall frågorna ställas? Här anser samordnarna att det är viktigt att uppföljningarna/egenutvärderingarna visar processen som brukarna befinner sig i, för att skapa en förståelse för att de kanske inte kommit ut i arbete direkt efter avslutad insats.

Under den tid som Samordningsförbunden har funnits har samordnare deltagit i informationsdagar om SUS, aktiverat SUS som utvärderingsmetod, deltagit i nationella konferenser om Samordningsförbundens vara och hur vara. Samordnarna efterfrågar kontinuerlig kompetensutveckling, studiebesök och handledning.

Under vägens gång började samordnarna diskutera om det verkligen behövs ett samordningsförbund i varje kommun? De upplever att det var/är för mycket byråkrati och administration i respektive förbund på en sådan liten budget. Det skulle kunna finnas en ledningsgrupp för hela länet samt chefsgrupper och handläggargrupper i respektive kommun som får söka pengar hos länsförbundet för att genomföra insatser. Ett länsförbund skulle minska administrationen och även kunna genomföra länsgemensamma insatser. Den lokala samordnaren skulle på detta sätt bli mer av processtödjare i de olika projekten och ansvara för att kalla ihop grupper, följa och stötta i projekt- och metodutveckling och ta ansvar för uppföljningsarbete och självutvärdering. Vilka nuvarande kopplingar finns det mellan förbunden i respektive kommun och det befintliga länsförbundet?

AVSLUTANDE DISKUSSION

Samordningsförbundet i Strömsund har haft goda förutsättningar att komma igång med sin verksamhet då de styrelsemedlemmar som funnits har haft ett intresse och goda kunskaper om alternativa sätt att bedriva de verksamheter som deras respektive part representerar. Byte av medlemmar i samband med riksdagsvalet hösten 2006, svårigheter att bygga upp fungerande referensgrupp, omorganisering och ändrade regelverk i parternas egna organisationer har dock bromsat denna samordningsutveckling. En del av dessa omorganiseringseffekter kan ytterligare försvåra möjligheterna till samordning med övriga parter och i vissa fall kan det bli bekymmer med att utveckla det lokala perspektivet.

I vissa fall har parternas respektive huvudmän ”förhalat processer” genom att hålla inne beviljade medel, då de menat att verksamheter inte kommit igång eller givit effekter i den omfattning som förväntats. I andra fall har den bromsande effekten varit att parter inte kunnat lämna besked om den kommande resursfördelningen. Återkommande kritik och ifrågasättande som funnits hos parter har varit att tilldelningen av ekonomiska resurser till Samordningsförbundet medfört minskningar i den egna budgeten som redan varit hårt belastad. I denna process har även revisorernas återkommande kritik blivit ett bränsle. Kritiken har skapat en oro hos parterna för att göra fel. Detta i sig kan bidra till att bromsa försök i att våga forma nytt.

Underlaget för att synliggöra samordningsförbundets inre process när det gäller den egna strukturen har varit för begränsat för att göra en vidare analys utan en kompletterande teoretisk diskussion. Denna komplettering finns det inte tidsmässigt utrymme för i denna utvärdering.

Ur ett samordnar/koordinatorsperspektiv har dessa olika ifrågasättanden och styrelsen och tjänstemannagruppens brist på gensvar i utvecklingsfrågor bidragit till ett tärande ensamarbete. Motivation och engagemang hos samordnaren har åkt berg- och dalbana under årets gång. Hade inte länsnätverket som samordnarna själva tagit initiativ till funnits, är frågan hur långt samordnaren hade orkat vara kvar i sitt uppdrag.

Projektet KomVidare som Samordningsförbundet i Strömsund har finansierat har utfallit med mycket positiva resultat. Både för individerna som funnits i de två grupperna, de involverade organisationer och för samhället i stort. Det som varit den största bidragande orsaken till att detta projekt fått detta goda utfall är att Samordningsförbundet bidragit till att finansiera en och en halv projektledartjänst. Och att projektledarna har haft adekvata utbildningar för uppdraget. Detta har

medfört att det har funnits utrymme och professionella förutsättningar för projektledarna att genomföra projektet utifrån de mål och metoder som fanns.

Programmet som har genomförts har i allra högsta grad haft fokus på individernas förmågor och möjligheter. Detta har projektledarna iscensatt genom att låta deltagarna själva bidra till programmets utformning med saker som de själva är bra på. Detta har bidragit till ett salutogent förhållningssätt som inneburit att de har sett till det friska hos individerna istället för att fokusera på det sjuka. Relationen mellan projektledare, andra gruppdeltagare och individen har varit central i de olika momenten. Insatserna i form av fortsatta åtgärder har byggt på individens självbestämmande och delaktighet vid exempelvis flerpartssamtal med handläggare från medverkande parters organisationer. De har använt det lokala samhällets resurser och därmed skapat större möjligheter för deltagarna att tänka i nya banor. Med detta holistiska förhållningssätt har de i faktiska handlingar visat att personer med fysiska och/eller psykiska sjukdomar kan fortsätta att lära, växa och förändras. Deltagarna i projektet KomVidare har bemötts som *aktiva deltagare* istället för som i många andra fall som *passiva mottagare*. Detta arbetssätt som här kort har sammanfattats ligger helt i linje med de teoretiska grunder som har legat till grund för projektet. Den variation av metoder som har använts har också bidragit till att behovet av olika inlärningsstilar tillgodosätts. Det är från en av dessa grupper som rubriken till denna rapport är hämtad och här har den verkligen haft sin rätta innebörd ”Att färdas framåt tillsammans”.

Den fråga som man kan ställa sig är hur de ordinarie verksamheterna fungerar i sina kontakter med de människor som behöver deras tjänster, när en i tid, förhållandevis ”liten” insats som KomVidare, så totalt kan ändra situationen för deltagarna. Utifrån detta perspektiv kan vikten av hur gjorda kunskaper och erfarenheter implementeras och tas tillvara in i ordinarie verksamheter understrykas. Möjliggörande erfarenheter bör tas till vara för att vidare utveckla den egna verksamheten. Genom att uppmärksamma hindrande verksamheter kan organisationen upphöra eller förhindra denna form av verksamhet

Samordningsförbundets styrelse tillsammans med samordnare och tjänstemannagrupp borde omgående sätta sig ner och föra en dialog kring Samordningsförbundets framtida funktion och hur implementering av såväl möjliggörande som hindrande faktorer som påvisas i genomförda projekt skall se ut. . Detta kan då bli ett första steg till att bryta upp de ”stuprör” som nu råder och även här anträda resan och färdas tillsammans framåt.

De tankar som har framförts om att slå ihop de kommunala Samordningsförbunden till ett länsövergripande kan säkert ha positiva effekter i form av minskade kostnader för administration och revision. Däremot finns det inte lika tydliga svar på vad en eventuellt minskad lokal förankring kan innebära.

I nuläget är det kanske viktigare att ta ställning till om man skall ha Samordningsförbund över huvud taget och i så fall avsätta ordentligt med tid för gemensam dialog kring dess möjligheter. Det verkar på de reaktioner och den information som erhållits i samband med denna utvärdering, ha varit första tillfället under Samordningsförbundets utveckling som styrelsen har samlats för en gemensam dialog kring vilka möjligheter och/eller hinder som de upplever med de finansiella samordningsförbunden. Med tanke på de positiva uttryck som har förmedlats i samband med fokusanalysträffar, nätverksträffar och individuella intervjuer där just värdet på den avsatta tiden för dessa dialoger har poängterats, är detta något som bör tas till vara för framtiden.

REFERENSER

- Aagaard Nielsen, K & Svensson, L (2006) *Action and Interactive research, beyond practice and theory*, Holland: Shaker publishing
- Andersson, A., Heed, V & Larsson, A-C (2007) *Varför frågar ingen oss?* Stockholm: Santérus förlag
- Fridolf, M (2004) *Samordning - nya möjligheter inom välfärdsområdet*, Stockholm: Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet
- Gardner, H (1983/1994) *De sju intelligenserna*, Jönköping: Brain Books Förlag
- Grelsson, E (2001) *Med blicken riktad framåt. En bok om smärta och smärtbehandling*, Krokombok: Firma Eva Grelsson
- Jönsson, B (2002) *I tid och otid*, Stockholm: Bromberg's förlag
- Jönsson, B (2004) *Vunnet och försvunnet*, Stockholm: Bromberg's förlag
- Jönsson, B & Löfgren, O (2005) *Att utmana stressen*, Lund: Studentlitteratur
- Larsson, A-C (2007) *Empowermentprocesser-ett sätt att öka långtidssjukskrivnas kvinnors resurser? En studie om att återta balansen i arbetslivet och vardagslivet*, Akademisk avhandling, Linköping: Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande
- Marnetoft, C-U & Selander, J (2000) *Multidisciplinary vocational rehabilitation focusing on work training and case management for unemployed sicklisted people*, International Journal of Rehabilitation Research 23(4): 271-279
- Shalit, B (1973a) *Perceived Perceptual Organization and Coping with Military Demands*, Stockholm: Defense research establishment
- Shalit, B (1973b) *The Psychology of Conflict and Combat*, Praeger
- Svensson, L (2007) *Att gå från god vilja till vågad förändring. Utvärdering av Bräcke ungdomsprojekt*, Östersund: FoU Jämt
- Wendel, E & Annersand, M (1999) *Att lära gamla hundar flyga*, Jönköping: Brain Books förlag

Westring Nordh, M & Eiman, R (2004) *Nya arbetstidsmodeller i kommunernas äldreomsorg – för vem och varför?* Stockholm: Arbetslivsinstitutet, Hela Projektet

Westring Nordh, M (2007) *Det är inte "bara" att lägga schema! Implementeringsprocesser vid in- och genomförandet av flexibla arbetstidsmodeller i kommunernas sociala omsorgsverksamheter*, Akademisk avhandling, Luleå: Luleå Tekniska Universitet, Institutionen för Arbetsvetenskap, Avdelningen för genus, människa och maskin

Westring Nordh, M., Bergström, I & Nordh Börresson, J (2008) *Att vara eller bur vara det är frågan? Utvärdering av Samordningsförbundet Östersund*, Östersund: FoU Jämt

Wibeck, V (2000) *Fokusgrupper – om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*, Lund: Studentlitteratur

Annat material

Samordningsförbundet Strömsunds verksamhetsplaner för 2006 och 2007

Sveriges Kommuner och Landsting (2007) *Samverkan för bättre välfärd – en idéskrift om finansiell samordning*.

TIDIGARE UTGIVNA RAPPORTER I FOU-JÄMPTS RAPPORTSERIE

- 2002:1 FoU-enhet för socialt arbete och den kommunala hälso- och sjukvården i Jämtlands län. Projektplan
- 2002:2 Äldreomsorg, IFO, LSS & Rehab i Krokoms kommun
- 2002:3 Är jag en sån där anhängvårdare jag?
- 2003:1 Utvärdering av projektet Vårdknuten
- 2004:1 Den kommunala distriktssköterskan
- 2004:2 Det är som en extrafamilj
- 2004:3 Samhällsstödet till barn och ungdomar med funktionshinder och deras föräldrar i Jämtlands län
- 2004:4 Brukarinflytande i hemvården
- 2005:1 Varför söker inte anhängvårdare stöd?
- 2005:2 Med Dagmars ögon
- 2005:3 Internationella adoptioner i Jämtland – utveckling av föräldraförberedelser
- 2006:1 Vardagsrehabiliteringens roll inom kommunens hemtjänst
- 2006:2 Utvärdering av handledning inom hemrehabilitering
- 2006:3 Kommunikationsutveckling – autism/funktionshinder
- 2006:4 Hemträningens effekt på funktionsförmågan på kroniska strokepatienter i ordinärt boende
- 2006:5 När och varför gör den kommunala distriktssköterskan tillfälliga hembesök
- 2007:1 Intensiv, flexibel behandling på hemmaplan -utvärdering av projektet Familjekraft i Krokoms kommun
- 2007:2 Utvärdering av Strömsunds familjevårdsteam
- 2007:3 Mortalitetsrapport för åren 2005 och 2006 Östersunds beroendecentrum
- 2007:4 Att gå från god vilja till vågad förändring - Utvärdering av Bräcke ungdomsprojekt
- 2008:1 Socialpsykiatriska teamet i Krokoms kommun – en utvärdering
- 2008:2 Att vara eller hur vara – det är frågan? – Utvärdering av samordningsförbundet Östersund

Lagstiftningen om Finansiell samordning (SFS 2003:1210) innebär en möjlighet till frivillig permanent samverkan mellan försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommuner och landsting för att finna nya vägar för samverkan och samarbete över de ordinarie huvudmännens gränser. Syftet är att hjälpa individer som behöver samlade rehabiliteringsinsatser för att förkorta deras sjukskrivning och/eller annan frånvaro från arbetsmarknaden. Målsättningen är att individens behov av offentlig försörjning ska minska genom en tidig och gemensam planering mellan berörda aktörer och samordningen förväntas leda till mindre kostnader för berörda myndigheter/organisationer och samhället.

FoU Jämt har genomfört en processinriktad utvärdering av samordningsförbundet Strömsund och de projekt som de är med och initierar. Utvärderingens omfattar dels Samordningsförbundets organisatoriska strukturer och framarbetandet av samverkansformer mellan parterna, dels brukarnas perspektiv på de insatser som de involveras i.

fou.jamtland.net

ISSN 1651-7253

Kommunernas forsknings- och utvecklingsenhet för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård i Jämtlands län